

Сізова Нінель Степанівна

ORCID iD 0000-0003-1622-719X

викладач кафедри вокально-хорової підготовки,

теорії та методики музичної освіти

Вінницького педагогічного університету імені М. Коцюбинського.

mail: sizova1980@ukr.net

КОНЦЕРТНО-МУЗИЧНЕ ЖИТТЯ ВІННИЦІ ПЕРШОЇ ТРЕТИНИ ХХ СТОЛІТТЯ

Мета роботи. У статті досліджено специфіку концертного життя міста Вінниці початку ХХ століття. Визначено роль хорових колективів, оркестрів та окремих виконавців у процесі становлення професійного музичного мистецтва Вінниччини. Охарактеризовано особливості творчої діяльності хорових колективів міста та області, зокрема художньої капели Григорія Давидовського та симфонічного оркестру міста. Визначений вплив окремих творчих постатей на концертно-музичне життя міста. Окремо розглянута діяльність Вінницького музичного технікуму, особливості його роботи, вплив викладачів технікуму на творче життя міста. **Методологія** дослідження полягає у застосуванні культурологічного підходу і системного методу, завдяки чому можна виявити особливості розвитку музичного мистецтва Вінниччини як підсистеми культурної системи регіону та України загалом. Культурологічний підхід дозволяє також проаналізувати особливості професіоналізації музичного мистецтва краю у контексті загальної культурної-історичної ситуації першої третини ХХ століття. **Наукова новизна** полягає в оприлюдненні матеріалів з архівних фондів, які дозволяють відтворити специфіку музичного життя Вінниччини. Зокрема наведено нові факти з діяльності хорових колективів, оркестрів та окремих виконавців. **Висновки.** Результати дослідження дозволяють зробити висновок, що концертне життя Вінниччини початку ХХ століття було широко представлене власними колективами міста,

гастролюючими колективами і окремими виконавцями та являлося насиченим і різноманітним. Різнобічне дослідження діяльності творчих колективів Вінниччини першої третини ХХ століття, їх орієнтації на певну аудиторію дозволяє усвідомити специфіку процесу професіоналізації хорового мистецтва краю як складової самобутнього образу регіональної музичної культури.

Ключові слова: хорова культура Вінниччини, хоровий колектив, концертна діяльність, хоровий спів, музична освіта.

Сизова Нинель Степановна, преподаватель кафедры вокально-хоровой подготовки, теории и методики музыкального образования Винницкого педагогического университета имени М. Коцюбинского

Концертно-музыкальная жизнь Винницы первой трети ХХ века

Цель работы. В статье исследована специфика концертной жизни города Винницы начала ХХ века. Определена роль хоровых коллективов, оркестров и отдельных исполнителей в процессе становления профессионального музыкального искусства Винницкой области. Охарактеризованы особенности творческой деятельности хоровых коллективов города и области, в частности художественной капеллы Григория Давидовского и симфонического оркестра города. Определено влияние отдельных творческих личностей на концертно-музыкальную жизнь города. Отдельно рассмотрена деятельность Винницкого музыкального техникума, особенности его работы, влияние преподавателей техникума на творческую жизнь города. **Методология** исследования заключается в применении культурологического подхода и системного метода, благодаря чему можно определить особенности развития музыкального искусства Винницкой области как подсистемы культурной системы региона и Украины в целом. Культурологический подход позволяет также проанализировать особенности профессионализации музыкального искусства края в контексте общей культурной исторической ситуации первой трети ХХ века. **Научная новизна** заключается в обнародовании материалов из архивных фондов, которые позволяют воспроизвести специфику музыкальной жизни

Винницкой области. В частности приведены новые факты из деятельности хоровых коллективов, оркестров и отдельных исполнителей. **Выводы.** Результаты исследования позволяют сделать вывод, что концертная жизнь Винницкой начале XX века была широко представлена собственными коллективами города, гастролирующими коллективами и отдельными исполнителями и являлась насыщенной и разнообразной. Разностороннее исследование деятельности творческих коллективов Винницкой первой трети XX века, их ориентации на определенную аудиторию позволяет осознать специфику процесса профессионализации хорового искусства края как составляющей самобытного образа региональной музыкальной культуры.

Ключевые слова: хоровая культура Винницкой области, хоровой коллектив, концертная деятельность, хоровое пение, музыкальное образование.

Sizova Ninel, teacher of Department of Vocal and Choral preparation, theory and methods of musical education in Vinnitsa pedagogical university named after M. Kozubinsky.

Concert and musical life of Vinnytsia of the first third of the twentieth century

The purpose of the work. The article explores the specifics of the concert life of the city of Vinnytsia at the beginning of the twentieth century. The role of choral groups, orchestras and individual performers in the process of formation of professional musical art of Vinnytsia region has been determined. Characterized by the peculiarities of the creative activity of the choir collectives of the city and the region, the artistic chapel of Grigory Davydovsky, the symphony orchestra of the city. The influence of individual creative figures on the concert and musical life of the city is determined. Separately, the activities of the Vinnitsa Music College, the features of his work, the influence of the teachers of the Music College on the creative life of the city are considered. **The methodology** of the research is to apply the cultural approach and the systemic method, which makes it possible to identify the peculiarities of the development of musical art of Vinnytsia as a subsystem of the cultural system of the

region and of Ukraine as a whole. Cultural approach also allows to analyze the features of professionalization of the region's musical art in the context of the general cultural and historical situation of the first third of the twentieth century. **The scientific novelty** is the publication of materials from archival funds, which allow reproducing the specifics of the musical life of Vinnytsya. In particular, new facts about the activities of chorals, orchestras and individual performers are presented. **Conclusions.** The results of the study suggest that the concert life of Vinnytsia region at the beginning of the 20th century was widely represented by the city's collectives, touring collectives and individual performers, and was saturated and diverse. A versatile study of the activities of creative teams of Vinnytsya in the first third of the twentieth century, their orientation towards a certain audience makes it possible to understand the specifics of the process of professionalising the choral art of the region as a component of the original image of the regional musical culture.

Keywords: choral culture of Vinnytsya region, choral group, concert activity, choral singing, musical education.

Вступ. Кінець XIX – початок XX століття характеризується активними процесами професіоналізації різноманітних галузей музичного життя України. Так, у більшості міст інтенсивно розвивається фортепіанне, хорове, камерно-інструментальне і камерно-вокальне музикування. Все частішими стають концерти симфонічної та хорової музики. Музичні вечори проходять у Києві, Одесі, Львові, Чернігові, Житомирі та інших українських містах. Концертно-музичне життя Вінниччини являється одним із найбільш малодосліджених, що і підтверджує актуальність вибору теми дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження концертної діяльності колективів дозволяє створити повну картину музичного життя певного регіону. Вивчаючи специфіку регіональних музичних культур, науковці наголошують на тому, що культурно-мистецьке життя регіонів України є такою складовою національної художньої культури, яка вже утворила міцну систему та набула рис професіоналізації на всіх її структурних рівнях. Серед різноманіття культурологічних і мистецтвознавчих досліджень, присвячених комплексному

вивченню регіональної культури або окремих складових її мистецького життя виділяємо наукові роботи І. Бермес [2], Г. Борейко [3].

Постановка наукової проблеми. Хоча окремі аспекти представлені у роботах М. Антошко [1], Т. Бурдейної-Публіки [4], О. Черкашиної [20], тематика концертного життя Вінниці початку ХХ століття та його впливу на культурні процеси являються найменш дослідженими. Зокрема найменш дослідженою є саме творчість хорових колективів, їх концертна діяльність, репертуар. У статті вперше висвітлюється музична діяльність Літературно-артистичного товариства, Артистичного клубу та клубу «Рідна хата», творчість яких залишається поза увагою дослідників музичного життя вінницького регіону.

Формулювання цілей статті. Спираючись на матеріали, що містяться у Державному архіві Вінницької області, автор статті ставить за мету систематизувати діяльність творчих колективів Вінниччини, особливості гастрольної діяльності, визначити вплив окремих виконавців на культурне життя міста та області.

Виклад основного матеріалу. Ключовими подіями, що скерували усе мистецьке життя України й Вінниччини першої третини ХХ століття, стали Перша світова війна, національно-визвольні змагання і встановлення «совєцької» влади з її нетривалою політикою українізації. Діячі Центральної Ради, Гетьманщини, Директорії відстоювали принципи незалежності як української держави, так і її культури. Радянська влада, обравши класовий принцип розвитку культури, у 1920-і роки певний час підтримувала курс українізації, демонструючи толерантне ставлення до культурних потреб українського народу.

У рік початку Першої світової війни Вінниця стала адміністративним центром Подільської губернії, що сприяло поживленню її музичного життя. У місті й до цієї події постійно відбувалися гастролі окремих виконавців і колективів, функціонували заклади початкової музичної освіти, працював учительський інститут, в якому діяв студентський хор, здійснювалися музично-театральні постановки аматорськими і професійними труппами українською

мовою. Все це сприяло становленню національної музичної культури зі своїми самобутніми рисами.

Суттєві зрушення відбуваються і в галузі музичного життя України. У Києві створено «Музичну драму», Українську державну хорову капелу під керівництвом О. Кошиця і К. Стеценка, Український державний симфонічний оркестр ім. М. Лисенка та багато інших професійних колективів. Із столиці процес активізації культурно-мистецького життя досить швидко розповсюдився на периферію України, зокрема й у Вінницю. У провінційних містах і селах виникає низка самодіяльних хорових і музично-драматичних колективів, діяльність яких зосереджується навколо культурно-просвітницьких закладів та осередків.

В розкритті музичного життя Вінниччини протягом 1917-1920 років слід врахувати бурхливі події, які відбувалися у краї. У цей період постійної зміни влади її утримували то революційні комітети, то ставленики австро-угорських військ, то генерали денікінської армії. Під час подій української революції з листопада 1918 по травень 1920 року місто Вінниця декілька разів ставало столицею України, місцем, де перебували урядові структури Української Народної Республіки (УНР). Так, з 5 лютого по 6 березня 1919 року і з травня по 9 червня 1920 року у Вінниці перебував найвищий орган державної влади – Директорія УНР.

Незважаючи на усі складності перших визвольних змагань, на Вінниччині культурно-мистецьке життя протікало досить інтенсивно. Місцева преса неодноразово коментує концерти російських піаністів і вокалістів, що гастролювали у місті. Поміж місцевих виконавців згадується про концерти української пісні у липні 1918 року у Вінниці хору, організованого вчителями Вінницького, Літинського і Летичівського народних училищ. Окрім народних пісень, учительський хор виконував твори українських композиторів – М. Лисенка, К. Стеценка, М. Леонтовича, О. Кошиця [14]. Сам репертуар колективу, що виступив під орудою Б. Левицького, свідчить про тогочасні прагнення до виховання національного духу слухачів.

Особливо насиченим концертне життя міста було у період Гетьманату. З місцевої преси стає відомо про концерти артистів московського Большого театру, ансамблю Московський фарс, Королівської фронтової трупа з Угорщини, вокалісти Клари Юнг з єврейською трупю оперети зі Сполучених Штатів Америки, київського театру «Дім інтермедії». Окрім професійних колективів, до міста приїздили аматорські польські та єврейські акторські трупи. Площадками для виступу артистів були приміщення місцевого театру, Білої зали Народного дому, Літнього театру, актові зали міських гімназій.

На Вінниччині активне культурно-мистецьке життя продовжується і після остаточного встановлення в Україні більшовистської влади у листопаді 1920 року. Більшовики, бажаючи завоювати серед різних національностей прибічників своєї ідеології, оголосили принцип національної рівності, наказуючи членам своєї партії сприяти розвитку української культури. Таким чином було розпочато нетривалий процес українізації. Він торкнувся, в першу чергу, системи народної освіти і видавничої справи, а також активізації творчої діяльності населення. У Вінниці це проявилось не лише у появі українських шкіл, але й у розвитку клубної діяльності. Лише протягом 1919-1924 років у місті діяв двадцять один клубний заклад [8]. В Артистичному клубі, заснованому 1919 року, постійно виступав квартет С. Обермана, а в клубі «Рідна хата» – струнний оркестр.

З текстів постанов, протоколів та звітів губернського виконавського комітету за 1919 рік свідчить, що у Вінниці було організовано оркестр, до складу якого увійшли 24 місцевих музикантів та диригент. Для поповнення складу оркестру та створення при ньому нотної бібліотеки диригента було відправлено у відрядження до Києва. Розпочалася робота над сюїтою з музики до драми «Пер Гюнт» Е. Гріга, Увертюрою до опери «Тангейзер» Р. Вагнера та іншими творами. Також було запроваджено так званий «Історичний цикл популярних камерних концертів-лекцій», завданням якого була популяризація класичної камерної музики і прагнення відобразити «наочну» історію розвитку музики [13, арк.25].

1919 рік був особливо складним як для усієї України, так і для Вінниччини. На нетривалий період влітку 1919 року армія УНР разом з Галицькою Армією змогла звільнити від більшовиків усю Правобережну Україну. Публікації газети «Шлях» дозволяють відтворити історію концертного життя міста цього періоду. У Вінниці влада УНР була відновлена 10 серпня 1919 року. А вже 15 серпня цього року у газеті «Шлях» міститься оголошення про відновлення щоденних концертів великого симфонічного оркестру Товариства «Просвіта» під орудою Б. Крижановського [16]. У місцевій періодиці міститься й інформація про спільний концерт симфонічного оркестру зі зразковим учнівським хором під керівництвом М. Коломійцева [15].

За два тижні після вступу українського війська до Вінниці у міському театрі відбувся й перший концерт Художньої капели Г. Давидовського, до програми якого входили твори хормейстера – поема «Україна», фантазії «Бандура» і «Кобза», уривки з опери «Під згуки рідної пісні», а також гімн «Ще не вмерла Україна» в гармонізації Г. Давидовського [17]. У концерті взяла участь солістка Львівської опери А. І. Козак, яка певний час мешкала у Вінниці й провадила активну концертну діяльність [18].

Продовжувало діяти у Вінниці Літературно-артистичне товариство, засноване 1908 року, при якому в 1919 році було організовано оперний хор. У газеті «Шлях» від вересня 1919 року міститься оголошення про набір дитячих голосів до концертного хору, в який набирали дітей віком до п'ятнадцяти років.[19].

У звіті секції МУЗО за 1919 рік міститься одна з перших згадок про організацію хорових колективів: «Здійснені реальні кроки до організації художньої капели, Народного і Дитячого хору, запрошені керівники і викладачі. Оголошено набір до хорів та проби голосів, розпочато розписування нот. У найближчий час капела і хори приступлять до роботи» [6, арк.52]. Там саме вказується на те, що для учасників хорових колективів здійснюється викладання сольного співу і теоретичних дисциплін, яке в майбутньому закладе підвалини

Народної консерваторії [6]. Зі звіту радянських владних органів стає відомо, що дитячий хор здійснював концертні виступи у березні 1922 року [5, арк.19].

У звіті також вказується програма одного з концертів квартету під керівництвом Антона Гуммеля. З програми стає зрозумілою культурно-освітня спрямованість роботи квартету, адже її основу складають транскрипції світової симфонічної класики. Так, квартет виконував увертюру до опери Р. Вагнера «Нюрнберзькі мейстерзінгери», уривки з П'ятої симфонії Л. ван Бетховена, увертюру Ф. Мендельсона «Сон літньої ночі», Четверту симфонію Й. Гайдна. Слід зазначити, що сам скрипаль Антон Йосипович Гуммель зробив значний внесок у розвиток музичного життя Вінниччини 1920-х років. Випускник Празької консерваторії, він працював вчителем музики у Празі, концертмейстером опери в Амстердамі і Будапешті, придворним капельмейстером у Софії. У 1898 році А. Гуммель став капельмейстером 47-го піхотного українського полку, що знаходився у Вінниці. У місті він викладав в багатьох навчальних закладах, а також організував оркестр у вінницькій окружній лікарні для психічнохворих. Саме А. Гуммель у середині січня 1918 року при владі рад солдатських і робітничих депутатів відкрив у місті музичне училище. Після закриття училища він завідував музичною школою при Тиврівській трудовій школі та викладав музику і співи на трирічних педагогічних курсах у Тиврові.

Розвитку безпосередньо хорового мистецтва у Вінниці сприяла й діяльність у місті у 1920-их роках Музичного технікуму та оперного театру. Музичний технікум виник після реорганізації консерваторії у 1921 році. У зв'язку з тим, що випускники технікуму були спрямовані не тільки на виконавську, але й педагогічну діяльність, до складу навчального плану були введені загальна педагогіка, психологія, методика викладання, естетика ті інші дисципліни [9, арк. 19]. Станом на перший навчальний рік у Музичному технікумі працювало 14 викладачів і навчалось 152 студенти віком від 18-ти до 31-го років.

Серед обов'язкових навчальних дисциплін Музичного технікуму містилися і заняття з хору (жіночого і мішаного), на які відводилося вісім академічних годин на тиждень [там саме, арк.44].

У фондах Державного архіву Вінницької області зберігаються навчальні програми для усіх спеціальностей, з яких відбувалася підготовка фахівців. Так, на випускному екзамені у класі вокалу студенти повинні були виконати арію і два романси та вже мати у репертуарі напам'ять не менш, аніж п'ять вокальних партій для свого голосу [9, арк.4]. Одним з викладачів вокалу була відома співачка М. Литвиненко-Вольгемут, яка протягом 1919-1922 років була солісткою оперного театру у Вінниці. Працюючи у Вінниці, М. Литвиненко-Вольгемут виховала майже весь тогочасний склад капели ім. М. Леонтовича. 1922 року у клас сольного співу не вступило жодного учня, тому М. Литвиненко-Вольгемут було відраховано зі складу викладачів Музичного технікуму [там саме, арк.76].

Значну роль у підготовці музикантів відводили заняттям з сольфеджіо. Зокрема, окрім співу у ключах «соль» і «фа», студенти повинні були опанувати сольфеджуванням у ключах «до» (сопрановому, альтовому і теноровому), співати акорди з оберненнями в ладу і поза ладом, альтеровані акорди. На екзамені студенти повинні були продемонструвати навички вільного читання з аркушу у всіх п'яти ключах, визначати акорди на слух та розв'язувати їх голосом, співати сольфеджіо у дуеті та тріо, а також записати двоголосний диктант [там саме, арк.6].

Студенти усіх спеціальностей протягом усього періоду навчання опановували гру на фортепіано (навчальна дисципліна називалася «обов'язкове фортепіано»). У програмі містяться вимоги до гри гам, зокрема хроматичних. Цікаво, що навіть у класі обов'язкового фортепіано гами необхідно було виконувати не лише в октаву, але й терцію, сексту та дециму та в протилежному русі. Окрім гам, виконували арпеджіо, вправи та етюди. Вже на третьому році навчання студенти виконували нескладні сонати Й. Гайдна, В. Моцарта. На останніх курсах обов'язковим було вивчення інвенцій Й. С. Баха, гра

акомпанементу, а також читання квартетних, хорових та оркестрових партитур [9, арк.7].

Протягом двох навчальних років у Музичному технікумі вивчали теорію музики. З аналізу програми стає очевидним чітка практична спрямованість цієї навчальної дисципліни, адже в результаті її вивчення студенти повинні були вміти гармонізувати мелодію або бас з неакордовими звуками, відхиленнями та модуляціями та грати за цифрованим басом [там саме, с.8].

В якості звітів у Музичному технікумі влаштовувалися так звані закриті і відкриті вечори, на яких викладачі і студенти певного класу демонстрували свою виконавську майстерність [там саме, арк.27]. Важливим є той факт, що часто такі вечори проводились виключно силами викладачів, що свідчить про постійну необхідність вдосконалювати свою виконавську майстерність. У збережених копіях програм цих вечорів неодноразово знаходимо концерти за участі таких викладачів, як М. Литвиненко-Вольгемут, С. Савченко (вокал), О. Раниєць-Іссерзон та О. Орська (фортепіано), Д. Френкін, С. Рапопорт, П. Мошкович (скрипка), В. Премислер і О. Губерман (альт), О. Браун (віолончель) [9].

При Музичному технікумі діяла й музична школа, яку очолював Овсій Маркович Губерман. Викладали у школі студенти технікуму [там саме, арк.17].

Оперний театр, при якому діяв і хор, у 1924 році здійснив постановки опер «Борис Годунов» М. Мусоргського, «Фауст» Ш. Гуно, «Кармен» Ж. Бізе, «Пікова Дама» та «Євгеній Онегін» П. Чайковського. У приміщенні театру проходили концерти Єврейського і Пролетарського хорів [7]. 14 березня 1921 року у приміщенні театру пройшов виступ Айседори Дункан [7, арк.59].

Влітку 1927 року у Тульчині проходили гастролі Ленінградської опери, на які було отримано дозвіл Окружного репертуарного комітету, до складу якого входили Петраш, Городоцький та Дикий [11, арк.527]. З протоколу засідання Окрреперткому випливає, що колектив виступив у місті з постановками «Травіати» Дж. Верді, «Русалки» О. Даргомижського, «Фауста» Ш. Гуно, «Бориса Годунова» М. Мусоргського, «Євгеній Онегін» П. Чайковського, «Севільський цирульник» Дж. Россіні. Останню оперу було представлено також

у містечку Вапнярка. На цьому ж засіданні було надано дозвіл віолончелісту Тесельському на влаштування концертів у містечках Чечельник, Ольгопіль і на Черномерській цукроварні. До його репертуару входили твори Й. С. Баха, К. Сен-Санса, С. Рахманінова, П. Чайковського, Ц. Кюї, А. Рубінштейна, Ф. Мендельсона-Бартольдї та інші [там саме].

З архівних документів стає відомо, що наприкінці 1920-х років поживалося музичне життя і серед учнівської молоді. Так, 13 травня 1928 року у приміщенні Другої трудової школи відбувся платний вечірній концерт для учнів трудових шкіл, який підготували драматичні гуртки і хори шкіл багатьох трудових шкіл міста [10, арк.71]. У грудні в приміщенні цієї ж Другої школи відбувся концерт капели кобзарів з Уманщини для усіх учнів міста [там саме, арк.200].

На початку 1930-х років на Вінниччині регулярно здійснювалися гастрольні тури відомих колективів. Так, у червні 1930 року у Тульчині, Брацлаві відбулися концерти Державної капели «Думка» [12, арк.484, арк.504].

Наукова новизна полягає у наведенні нових історичних фактів концертної діяльності Вінниці, висвітленню творчої роботи Вінницького музичного технікуму, визначенні особливостей концертного репертуару, що були отримані в результаті дослідження, спираючись на періодичну пресу початку ХХ століття та матеріали Державного архіву вінницької області.

Висновки і перспективи. Підсумовуючи огляд концертного життя Вінниччини першої третини ХХ століття, можна систематизувати його результати, враховуючи культурно-історичне тло розвитку регіону. Так, концертне життя Вінниччини поживається тоді, коли Вінниця стає з адміністративним центром Подільської губернії.

Особливу атмосферу творчого життя міста та області створюють концерти артистів московського Большого театру, ансамблю Московський фарс, Королівської фронтової трупи з Угорщини, вокалістів Клари Юнг з єврейською трупю оперети зі Сполучених Штатів Америки, київського театру «Дім інтермедії», Айседори Дункан, Державної капели «Думка».

Самобутні риси формування професійного культурного мистецтва краю пов'язані з відновленням діяльності великого симфонічного оркестру товариства «Просвіта» під орудою Б. Крижанівського, квартету Обермана, струнного оркестру, квартету Антона Гуммеля.

Особливе місце у концертному житті міста становить діяльність хорових колективів. Так у травні-червні 1919 року розпочався набір до народного та дитячого хорів, а у серпні – до оперного хору при місцевому літературно-артистичному товаристві. Організовується художня капела під керівництвом Г. Давидовського. Місцева преса містить багато позитивних відгуків про концерти вищевказаних колективів.

Розвитку безпосередньо хорового мистецтва у Вінниці сприяла й діяльність у місті у 1920-их роках Музичного технікуму та оперного театру. Велика увага приділялася таким предметам, як постановка голосу, спеціальне фортепіано, сольфеджіо та теорія музики, що свідчить про професійний підхід викладачів технікуму та високу кваліфікацію його випускників. Музичний технікум зробив свій внесок у концертне життя міста, систематично даючи концерти за участі таких викладачів, як М. Литвиненко-Вольгемут, С. Савченко, О. Раниєць-Іссерзон та О. Орська, Д. Френкін, С. Рапопорт, П. Мошкович, В. Премислер і О. Губерман, О. Браун. Відзначаються також і постановки опер всесвітньо відомих композиторів в місцевому оперному театрі.

Загалом, концертне життя Вінниччини у 1920-р роках було дуже насиченим як завдяки новоствореним місцевим осередкам, так і гастролям окремих виконавців та колективів, що проходили не лише у центрі, але й на периферії краю. Концертна діяльність колективів, окремих виконавців та музичних інституцій Вінниччини першої третини ХХ століття на тлі загальнонаціональних культурно-історичних процесів виявляє специфіку регіону, його музичного життя.

Список використаних джерел

1. Антошко М. О. Вінниччина як складова художньої культури Поділля 60-х років ХІХ – першої половини ХХ століття : автореф. дис. ... канд.

мистецтвознав. : 26.00.01 / Марина Олегівна Антошко ; Нац. муз. акад. України ім. П. І. Чайковського. – Київ, 2011. – 16 с.

2. Бермес І. Л. Український хоровий рух у контексті соціокультурних процесів ХІХ – початку ХХІ століття : дис. ... д-ра мистецтвознав. : 26.00.01 / Ірина Лаврентіївна Бермес ; Дрогобиц. держ. пед ун-т ім. Івана Франка. – Дрогобич, 2014. – 435 с.

3. Борейко Г. Д. Культурне життя Рівненщини у 50-60 роки ХХ століття: тенденції та особливості розвитку : автореф. дис. ... канд. іст. наук : 26.00.01 / Галина Дмитрівна Борейко ; Нац. акад. керівних кадрів культури і мистецтв. – Київ, 2010. – 16 с.

4. Бурдейна-Публіка Т. В. Становлення і розвиток професійних форм музичного життя Вінниччини як складової культури Подільського краю : дис. ... канд. мистецтвознав. : 26.00.01 / Тетяна Василівна Бурдейна-Публіка ; Львів. нац. муз. акад. ім. М. В. Лисенка. – Львів, 2010. – 284 с.

5. Матеріали Державного архіву Вінницької області. ДАВО. Ф. Р-254. Оп. 1. Спр. 600.

6. Матеріали Державного архіву Вінницької області. ДАВО. Ф. Р-254. Оп. 1. Спр. 623а.

7. Матеріали Державного архіву Вінницької області. ДАВО. Ф. Р-254. Оп. 1. Спр. 645.

8. Матеріали Державного архіву Вінницької області. ДАВО Ф. Р-254. Оп. 1. Спр. 651.

9. Матеріали Державного архіву Вінницької області. ДАВО. Ф. Р-254. Оп. 1. Спр. 1244.

10. Матеріали Державного архіву Вінницької області. ДАВО. Ф. Р-256. Оп. 1. Спр. 645.

11. Матеріали Державного архіву Вінницької області. ДАВО. Ф. Р-847. Оп. 1. Спр. 72.

12. Матеріали Державного архіву Вінницької області. ДАВО. Ф. Р-847. Оп. 1. Спр. 228.

13. Матеріали Державного архіву Вінницької області. ДАВО. Ф. Р-925.

Оп. 2. Спр 1а.

14. Театр і музика // Слово Подолії. –1918. – 26 лип.

15. Хроніка // Вісти. – 1920. – 1 лип.

16. Хроніка // Шлях. – 1919. – 15 серп., (№ 1).

17. Хроніка // Шлях. – 1919. – 19 серп., (№ 4).

18. Хроніка // Шлях. – 1919. – 23 серп., (№ 7).

19. Хроніка // Шлях. – 1919. – 13 верес., (№ 23).

20. Черкашина О. В. Театр опери та балету і Державна консерваторія у Вінниці як феномени національної культури першої половини ХХ ст. : дис. ... канд. мистецтвознав. : 26.00.01 / Олеся Валентинівна Черкашина ; Нац. акад. керівних кадрів культури і мистецтв. – Київ, 2012. – 241 с.

References

1. Antoshko, M. O. (2011) Vinnitschyna as a component of the artistic culture of Podillya of the 1960's and the first half of the 20 th century. Extended abstract of candidate's thesis. National musical acad. Ukraine named after P. I. Tchaikovsky. Kiev. [in Ukraine]

2. Bermes, I. L. (2014) Ukrainian choral movement in the context of socio-cultural processes of the XIX - early XXI century. Doctor's thesis. Drohobych state pedagogical university named after Ivan Franko.– 435 p. [in Ukraine]

3. Boreiko, H. D. (2010) Cultural life of Rivne region in the 50-60 years of the twentieth century: trends and peculiarities of development: Extended abstract of candidate's thesis. National acad. leading personnel of culture and arts. Kiev. [in Ukraine]

4. Burdeina-Publika, T. V. (2010) Formation and development of professional forms of musical life of Vinnitsa region as a component of the culture of Podilla land: Candidate's thesis. Lviv. National musical acad. named after M .V .Lysenko. [in Ukraine]

5. Proceedings of the State Archives of Vinnytsia region. R-254. Op. 1. Спр. 600.

6. Proceedings of the State Archives of Vinnytsia region. R-254. Op. 1. Spr. 623a.
7. Proceedings of the State Archives of Vinnytsia region. R-254. Op. 1. Spr. 645.
8. Proceedings of the State Archives of Vinnytsia region. R-254. Op. 1. Spr. 651.
9. Proceedings of the State Archives of Vinnytsia region. R-254. Op. 1. Spr. 1244.
10. Proceedings of the State Archives of Vinnytsia region. R-256. Op. 1. Spr. 645.
11. Proceedings of the State Archives of Vinnytsia region. R-847. Op. 1. Spr. 72.
12. Proceedings of the State Archives of Vinnytsia region. R-847. Op. 1. Spr. 228.
13. Proceedings of the State Archives of Vinnytsia region. R-925. Op. 2. Spr. 1a.
14. Theater and music (1918). Slovo Podolii [The word of Podolia]. July 26.
15. Chronicle (1920). Visty [News]. July 1.
16. Chronicle (1919). Shliakh [Way], August 15, № 1.
17. Chronicle (1919). Shliakh [Way], August 19 cepи, № 4.
18. Chronicle (1919). Shliakh [Way], August 23 cepи, № 7.
19. Chronicle (1919). Shliakh [Way], September 13, № 23.
20. Cherkashyna, O. V. (2012) Theater of Opera and Ballet and the State Conservatory in Vinnytsa as the phenomena of the national culture of the first half of the XX century. Candidate's thesis. National acad. leading personnel of culture and arts. Kiev. [in Ukraine]